

Participation of The Community in Developing A Local Artisanal Fishery Tourism Destination

Chumpon Rodjam^{1*} Panyada Chantakit¹ Eakolarn Chotianusorn¹ and Wutipong Janmuangthai¹

¹ College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: chumpon.ro@ssru.ac.th

ABSTRACT

This research article aimed (1) to study the community environment in the development as a tourist attraction for the local fishing community; and (2) to create guidelines for community participation in the development as a tourist attraction for the local fishing community. This research is qualitative. The data collection tool is a group discussion form 10 keys informants who are members of Ban Hua Laem community, Moo 7, Sanam Chai Subdistrict, Na Yai Am District, Chanthaburi Province. The results of the study showed that the creation of guidelines for community participation should involve relevant parties, such as local administrations or related agencies. The components of the guidelines are: The community must prepare local knowledge and wisdom to transfer to community members. Cultural capital, social capital and various resources in the community should be used to drive tourism of the local fishing community, including setting guidelines or rules to be the requirements or rules of the community. Communities should establish markets as a precise source for the sale of goods. Enterprises or housewives should be gathered to bring raw materials that can be obtained in the community to be processed to diversify the products. Public relations should be promoted in collaboration with government agencies or the private sector to promote various forms of public relations through various channels.

Keywords: Participation of The Community, Developing, An Artisanal Fishery Tourism, Destination Local

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ชุมพล รอดแจ่ม^{1*} ปัญญา จันทกิจ¹ เอกโอฬาร โชติอนุสรณ์¹ และ วุฒิพงศ์ จันทรเมืองไทย¹

¹ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: chumpon.ro@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน และ (2) เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน ซึ่งเป็นสมาชิกชุมชนบ้านหัวแหลม หมู่ 7 ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า การสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยมีส่วนประกอบของแนวทาง ได้แก่ ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน ควรนำทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคมและทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาร่วมในการขับเคลื่อนในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน รวมถึงการกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบเพื่อเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน ชุมชนควรมีการกำหนดตลาดเพื่อเป็นแหล่งที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย ควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ควรมีการฝึกอบรม หรืออบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาด รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนา, แหล่งท่องเที่ยวชุมชน, วิถีประมงพื้นบ้าน

© 2023 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่การวางนโยบายเชิงกลยุทธ์ไปจนถึงขยายผลของการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเศรษฐกิจฐานใหญ่ของประเทศ หรือที่เรียกว่า “เศรษฐกิจฐานราก” ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมในการสร้างเศรษฐกิจ ของประเทศให้มีความมั่นคงอย่างสมดุลและยั่งยืนนั้น ถือว่าเป็นทิศทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับชุมชนและฐานรากของประเทศเป็นสำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา ถาวร มั่นคง มั่นคั่งและยั่งยืนอย่างแท้จริงตลอดไป (Ratanasajatham, R. et al., 2003 อ้างถึงใน เกศสุดา โกคา นิตย์, กีฬา หนูยศ, ฐปรัญ ชัยสินคุณานนต์ และ กมลชัย บัวสาย, 2562)

ที่ผ่านมาปัญหาด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยและไม่มั่นคง โดยในปี 2560 มีประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและแรงงานทั่วไปคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 55.5 และอาชีพอิสระร้อยละ 35 ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้น้อยที่สุด (หทัยชนก คะตะสมบุญ, 2563) โดยส่วนมากประสบปัญหาการเข้าถึง ทรัพยากรต่างๆ รวมถึงที่ดินทำกิน การเข้าถึงแหล่งทุน ขาดองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผนการพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ รวมทั้งยังมีพฤติกรรมขาดการออมและมีแนวโน้มจะมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นความคาดหวังในการที่จะคิดหาวิธีจัดการแก้ไขความยากจนและความเหลื่อมล้ำอย่างถูกต้องและมีความยั่งยืน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อให้เศรษฐกิจ

ฐานรากเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศโดยใช้กลไกของประชารัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและให้มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยมีเป้าหมายทำให้ประเทศชาติมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนด้วยการใช้พลังประชารัฐในระดับกลางและระดับพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน (หทัยชนก คตะสมบุรณ์, 2563) และเพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็ง พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเป็นการรวมพลังระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความเชื่อมั่นของประเทศ เป็นการร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ฐานรากขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโต ตลอดจนการลดความเหลื่อมล้ำและการเข้าถึงการบริหารของรัฐบาล การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งตามนโยบายรัฐบาลปัจจุบัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยหลายเรื่องมาจากผลพวงวิธีกาพัฒนาที่ผ่านมา ทั้งในด้านรายได้ โอกาสทางการศึกษา การมีงานทำ ความมั่นคงในอาชีพ ที่อยู่อาศัยและการใช้ประโยชน์ที่ดิน สาธารณสุข ยาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความอบอุ่นในครอบครัว ทั้งหมดผูกพันเป็นลูกโซ่จนยากที่จะหาจุดเริ่มต้นแก้ไข ปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใดแบบแยกส่วนคิดได้เป็นที่ยอมรับว่าปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนของสมาชิกสังคมกลุ่มใหญ่ที่สุด คือ คนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและอาศัยอยู่ในชนบท ส่วนหนึ่งอพยพมารับจ้างหรือค้าขายเล็กๆ น้อยๆ อยู่ในเมืองหรือใช้แรงงานอยู่ในย่านอุตสาหกรรม ซึ่งในภาพทั่วไป คือ มีอาชีพที่ให้รายได้น้อย ไม่มั่นคง ขาดการออมและมีหนี้สินที่สะสมเรื้อรัง การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงเป็นความคาดหวังความพยายามของรัฐบาลในการที่จะหาวิธีจัดการแก้ไขอย่างถูกต้อง และมีความยั่งยืน หรืออาจกล่าวสรุปว่าเป็นการสร้าง “ความมั่นคง มั่งคั่ง ที่ยั่งยืน” ในระดับชุมชนฐานราก (หทัยชนก คตะสมบุรณ์, 2563)

จังหวัดจันทบุรี เป็นจังหวัดทางชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย สภาพภูมิประเทศประกอบไปด้วยป่าไม้ภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบลุ่มน้ำ และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทราและสระแก้วทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดตราดและประเทศกัมพูชา ทิศใต้ติดกับอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดระยองและชลบุรี (Trip.com, 2023) รวมถึงมีการส่งเสริมศักยภาพเครือข่ายประมงพื้นบ้านด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยชาวประมงพื้นบ้านคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมน้ำ ดำรงชีพด้วยการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคเป็นอาหาร และจำหน่ายเป็นการสร้างอาชีพ ชาวประมงพื้นบ้านเป็นการทำการประมงที่ต้องอาศัย และพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก โดยเริ่มจากการต้องเรียนรู้ธรรมชาติ เรียนรู้ปรากฏการณ์ธรรมชาติ อาศัยการสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตัว ศึกษาและเรียนรู้เพราะธรรมชาติทุกสิ่งรอบตัวล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตทั้งสิ้น การจะออกจับปลาต้องมีการศึกษาสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น สภาพอากาศ เพราะอาชีพประมงพื้นบ้านถือว่าเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยง (ศิริพรรณ หุตะโชค, สุภาภรณ์ สงค์ประชา, วิลาสินี อโนมะศิริ และ คนางค์ คันธมธุรพจน์, 2562) อีกทั้ง ชุมชนดังกล่าว ส่วนใหญ่ยังมีวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ในแต่ละถิ่นที่สะท้อนถึง การดำรงชีวิตที่เกี่ยวพันกับทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ที่สามารถยกระดับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน เฉพาะถิ่นในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ รวมถึงยังสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านให้เป็นอาชีพที่สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมาช่วยกันดูแลและส่งเสริมให้คนในชุมชนต่อไป

จากเหตุผลข้างต้นจึงเป็นประเด็นสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน” เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน และเพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สามารถต่อยอดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ พึ่งพาตนเอง และผู้นำทางชุมชนในท้องถิ่นได้ รวมถึงการนำผลการวิจัยพัฒนาสู่การเสนอแนวทางการผลักดันนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตามวิถีประมงพื้นบ้านปึกแผ่นของชุมชน ทั้งนี้เพราะความเป็นปึกแผ่นของชุมชนมีความสำคัญ และเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่จะทำให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืน และยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สร้างพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในทุกมิติ เพราะจะช่วยให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันไปสู่เป้าหมายที่

ชุมชนกำหนดไว้ และก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนที่จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

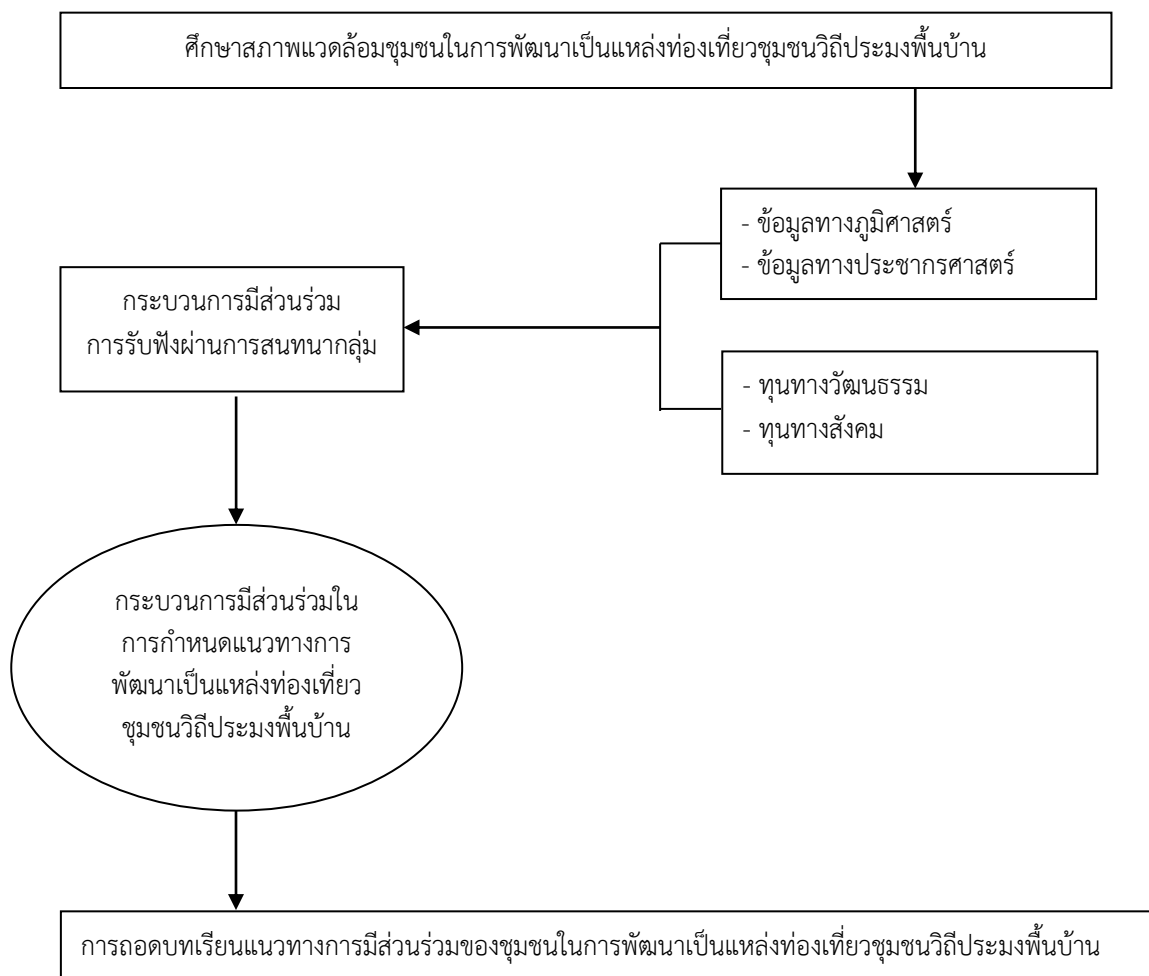
1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
2. เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ สมาชิกชุมชนบ้านหัวแหลม หมู่ 7 ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เพราะเนื่องจากเป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ยังเป็นชุมชนดั้งเดิมในการดำรงชีวิตที่ใช้การทำประมงแบบพึ่งพาตนเองตามวิถีประมงพื้นบ้าน รวมถึงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ยังมีสภาพแวดล้อมที่ยังเป็นธรรมชาติที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะนำมากำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนสมาชิกชุมชนในบ้านหัวแหลม ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการศึกษาวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เป็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับเครื่องมือในการศึกษาขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง IOC จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 0.60 (พิศิษฐ์ ตัณฑวนิช และพนาจินดาศรี, 2561) และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สำหรับเครื่องมือในการศึกษาขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ การวิเคราะห์โซ่อุปทาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ใช้การสรุปเนื้อหา (Content Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชน ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) และนำมาสรุปความแบบอุปนัย เพื่อหาความจริงจากข้อเท็จจริง (Fact) ส่วนย่อยหลายๆ ส่วน ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมแล้วสรุปความจริงที่มีลักษณะเป็นนามธรรมครอบคลุมข้อเท็จจริง (เอี่ยมพร หลินเจริญ, 2555)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน โดยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 (ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) โดยนำมาวิเคราะห์โซ่อุปทาน หลังจากนั้นนำมาสรุปเพื่อทำการถอดบทเรียนแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการศึกษา และนำไปประเด็นข้อคำถามในเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมของชุมชน สภาพปัญหาของชุมชนและการแก้ไข การที่มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้นๆ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล (2) การจัดการโดยชุมชน ด้านการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมด้านการจัดการ ด้านองค์กรชุมชน และด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และ (3) การท่องเที่ยวโดยชุมชน การขับเคลื่อน และดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเพื่อผลักดันสร้างความโดดเด่นที่มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ การนำทุนวัฒนธรรม ทุนทางสังคมมาเป็นส่วนร่วมในการพัฒนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สามารถสรุปประเด็นสำคัญในความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลเชิงพื้นที่ จากการสอบถามผู้นำชุมชน และข้อมูลจากเทศบาลตำบลสนามไชยสามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลทั่วไป ตำบลสนามไชย อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี โดยมีระยะห่างจากตัว อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตร มีพื้นที่อาณาเขตรวมทั้งสิ้น 50 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 31,250 ไร่) และมีอาณาเขตติดต่อกับเขต อบต. อื่นๆ ดังนี้ (1) ทิศเหนือ มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.วังโตนด ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี (2) ทิศใต้ มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.คลองขุด ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (3) ทิศตะวันออก มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.รำพัน ตำบลรำพัน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (4) ทิศตะวันตก มีพื้นที่อาณาเขตติดต่อกับ อบต.กระแจะ ตำบลกระแจะ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ทั่วไปของ ตำบลสนามไชย ลักษณะเป็นที่ราบลุ่มเชิงเขาติดชายฝั่งทะเล คือ ประกอบด้วยพื้นที่ราบลุ่มพื้นที่ภูเขา และพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเล

1.1.3 เขตการปกครอง เทศบาลตำบลสนามไชย แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น หมู่บ้าน จำนวน 8 หมู่บ้านด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านหนองหงส์ หมู่ที่ 2 บ้านหนองโพง หมู่ที่ 3 บ้านคลองบอน หมู่ที่ 4 บ้านปากตะโปน หมู่ที่ 5 บ้านสนามไชย หมู่ที่ 6 บ้านสองพี่น้อง หมู่ที่ 7 บ้านท่าแคลง และ หมู่ที่ 8 บ้านห้วยน้ำเค็ม

1.1.4 จำนวนประชากรในตำบลรวมทั้งสิ้น จำนวน 4,325 คน แบ่งออกเป็นชาย จำนวน 2,108 คน หญิง จำนวน 2,217 คน จำนวนครัวเรือนโดยรวม จำนวน 1,188 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566)

1.1.5 การประกอบอาชีพที่สำคัญของประชากรในพื้นที่ตำบลสนามไชย ประกอบด้วย อาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วย การทำสวนผลไม้ สวนยางพารา การปลูกข้าว การทำไร่และการปลูกพืชผัก อาชีพทำการประมงชายฝั่งทะเล อาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเล อาทิ การเลี้ยงปลากระพง ปลาเก๋า และกุ้ง อาชีพเลี้ยงปศุสัตว์ อาทิ โค สุกร แพะ เป็ด ไก่ และนกกระทา อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย และ อาชีพอื่นๆ

1.1.6 สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ เจดีย์กลางน้ำจุดชมวิวน้ำบ้านหัวแหลม เป็นเจดีย์เก่าแก่ที่มีอายุกว่า 200 ปี เป็นเจดีย์ตั้งอยู่บนโขดหิน ทอดยาวออกไปในทะเล ประมาณ 50 เมตร ปัจจุบันได้มีการสร้างสะพานไม้เพื่อเป็นทางเดินไปนมัสการ พร้อมชมบรรยากาศท้องทะเลที่สวยงามและชมวิถีชีวิตชาวประมงของหมู่บ้านหัวแหลม

1.2 ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยสรุปประเด็นสภาพปัญหาของชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1.2.1 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้านมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสมาชิกในชุมชนประมงพื้นบ้าน มีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

1.2.2 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้าน มีความต้องการทราบเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์การท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านสู่การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ควรมีการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาต่อยอดทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ เป็นการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนประมงพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบ และเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน

1.2.3 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้านสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมมาพัฒนาให้เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องอบรมการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการ

เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์

1.2.3 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้าน ที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม พบว่า จากการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ประชาชนในชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวแทนหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชน ส่วนใหญ่สมาชิกในกลุ่มยินดีที่จะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในลักษณะการทำงานเป็นเสมือนการทำงานในองค์กร ทุกคนให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

1.2.4 กลุ่มชุมชนประมงพื้นบ้าน ที่จะเข้าร่วมการอบรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ ถ่ายทอดแก่กลุ่มของตนได้ และความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำชุมชนประมงพื้นบ้าน พบว่า ผู้นำวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้านมีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในการพัฒนา

1.3 ผลการวิเคราะห์สภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) การวิเคราะห์สภาพจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ปัญหาที่พบ คือ ในชุมชนประมงพื้นบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำการประมงแบบที่ไม่เป็นทางการเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อจัดการห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าด้านปริมาณ มูลค่าผลผลิต การทำประมงพื้นบ้านและการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและการพึ่งพาตนเองด้านการทำประมงพื้นบ้าน ในด้านผลประโยชน์จากการทำประมงพื้นบ้าน มูลค่าหรือราคาสินค้าของผู้ผลิต (Suppliers) ที่ได้รับของแต่ละผู้ผลิต การเพิ่มมูลค่า (Value Chain) หรือราคาสินค้าของผู้ผลิต (Suppliers) ที่ได้รับของแต่ละห่วงโซ่อุปทานและความสามารถแข่งขันได้ ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ SWOT ในภาพรวม โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

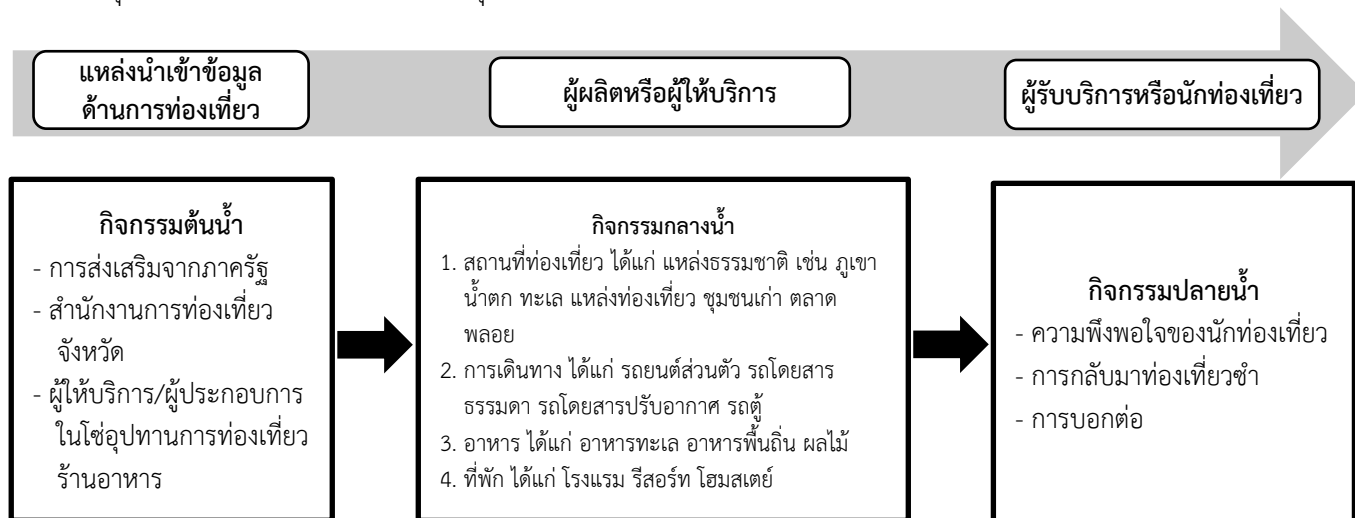
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของห่วงโซ่คุณค่าวิถีประมงพื้นบ้าน

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
S1 ชุมชนมีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน S2 ชุมชนเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำได้ตลอดทั้งปีที่ทำให้ประมงพื้นบ้านสร้างรายได้และเลี้ยงครอบครัวได้อย่างยั่งยืน S3 ครอบครัวประมงพื้นบ้านมีจำนวนแรงงานที่มีความรู้ทักษะทางด้านการทำประมง S4 ชุมชนครอบครัวประมงมีตลาดที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร ตลาด ในการสร้างรายได้ที่มั่นคง S5 ชุมชนประมงพื้นบ้าน มีอาหารทะเลแปรรูปที่ขึ้นชื่อหลายผลิตภัณฑ์ S6 หมู่บ้านชุมชนเป็นแหล่งที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ	W1 ครอบครัวชาวประมงขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านตลอดทั้งปี W2 ชุมชนขาดการจัดการทำการประมงพื้นบ้านครบวงจร ตั้งแต่การจับ การคัดแยก การถนอมอาหาร การแปรรูป การจำหน่าย การตลาด และการบริการ W3 สมาชิกชุมชนขาดการรวมกลุ่มการทำประมงที่เข้มแข็ง ต่างคนต่างทำ W4 ครอบครัวชาวประมงขาดเครื่องมือ อุปกรณ์การทำประมง
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค/ภัยคุกคาม (Threats)
O1 ชุมชนมีชื่อเสียงทางด้านการท่องเที่ยวทางทะเลในระดับประเทศ O2 ชุมชนมีสถานที่ทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและประมง O3 ธุรกิจกิจการโฮมสเตย์มีการขยายตัวในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น O4 ชุมชนเป็นแหล่งสร้างเศรษฐกิจฐานรากด้านการท่องเที่ยวและประมงระดับต้นๆ ของจังหวัด	T1 ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านขาดความมั่นคงในกรรมสิทธิ์ที่ดินทำมาหากิน T2 ข้อจำกัดด้านกฎหมายรัฐที่บังคับเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือการจับสัตว์น้ำ T3 ข้อจำกัดด้านกฎหมายด้านการขึ้นทะเบียนจดอาชญาบัตรเรือ T4 ข้อจำกัดด้านกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตริมพื้นที่ในการจับสัตว์น้ำ

2. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

ผลการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน คณะผู้วิจัยได้ทำการสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน เบื้องต้น

ด้วยการวิเคราะห์โซ่อุปทานเพื่อศึกษาข้อมูลและนำมากำหนดเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน พบว่า มีภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว และผู้จัดหา ซึ่งคือผู้ให้บริการหรือผู้ประกอบการในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว โดยในการใช้จ่ายในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้เงินสด โซ่อุปทานการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ด้านการบริการ มีปัจจัยคือ การเดินทาง สถานที่ท่องเที่ยว อาหาร และที่พัก และด้านสิ่งดึงดูดใจ ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้ จำเป็นจะต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่จะใช้สื่อสารกลับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว สามารถวิเคราะห์กิจกรรม ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ในโซ่อุปทานการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว

จากภาพที่ 2 การวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมต้นน้ำ คือ การส่งเสริมจากภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี หรือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศได้ง่าย ที่ช่วยในการเผยแพร่ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

กิจกรรมกลางน้ำ คือ การบริการทั้ง 4 ด้าน ที่ผู้ประกอบการเป็นผู้จัดเตรียมให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินทาง แหล่งท่องเที่ยว อาหาร ที่พัก และปลายน้ำ คือ ผลจากการบริการที่ส่งถึงลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว และจากการวิเคราะห์กิจกรรมตามกรอบแนวคิดโลจิสติกส์โซ่อุปทานการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน พบว่า กิจกรรมทั้ง 4 ด้าน มีความเชื่อมโยงกันด้านที่ 1 คือ การเดินทาง นักท่องเที่ยวส่วนมากจะเดินทางมาท่องเที่ยวโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคลมากที่สุด ด้านที่ 2 คือ สถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากจะชอบท่องเที่ยวแหล่งธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ และจังหวัดจันทบุรีก็มีแหล่งธรรมชาติมากมาย เช่น น้ำตก ทะเล ภูเขาเขตอนุรักษ์สัตว์ ด้านที่ 3 คือ อาหาร นักท่องเที่ยวจะชอบรับประทานอาหารทะเลมากที่สุดเนื่องจากมีความสดและใหม่ โดยส่วนมากจะรับประทานตามร้านอาหารที่อยู่บริเวณสถานท่องเที่ยว ร้านอาหารที่ขึ้นชื่อและร้านอาหารในโรงแรมของจังหวัดจันทบุรี และด้านที่ 4 คือ ที่พัก นักท่องเที่ยวมักจะพักตามรีสอร์ทริมทะเลเป็นส่วนใหญ่

กิจกรรมปลายน้ำ คือ การวัดและประเมินผลจากความพึงพอใจที่นักท่องเที่ยวได้รับ รวมถึงการวัดในมิติต่างๆ ได้แก่ การกลับมาเที่ยวซ้ำ การบอกต่อให้กับคนรู้จักได้กลับมาท่องเที่ยว รวมถึงการใช้บริการต่างๆ ในท้องที่ของชุมชน

จากกระบวนการการวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ทำให้ทราบกระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถนำมาสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นแนวทาง ได้ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน และผู้สนใจทั่วไป
2. ชุมชนควรนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ ประเพณีในชุมชน วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่น รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มาเป็นส่วนในการประชาสัมพันธ์และสอดแทรกไปในผลิตภัณฑ์ชุมชน
3. ทุนทางสังคม ชุมชนควรมีการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการขับเคลื่อน อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวประมงที่มีความชำนาญ ผู้นำชุมชน วัตถุดิบในชุมชน ที่พื้กออาศัย อาหาร เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นส่วนร่วมในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
4. ชุมชนควรมีการกำหนดตลาดชุมชนโดยกำหนดเป็นแหล่งที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย รวมถึงการจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน
5. ชุมชนควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์
6. ควรมีการฝึกอบรม หรืออบรม ชุมชนควรเชิญหน่วยงานปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ มาให้ความรู้ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำการประมง หรือการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาดให้กับชุมชน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน เพื่อเตรียมพร้อมกับการพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคต
7. ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ชุมชนควรมีการประสานกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การเรียนรู้ในการทำการตลาดในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ

อภิปรายผล

สภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน พบว่า สภาพแวดล้อมชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน มีสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสมาชิกในชุมชนประมงพื้นบ้าน มีความสนใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ สิทธิชัย ศรีเจริญประมง, นกตล แสงแข, นิศาตร์น แสงแข และณัฐวรรณ วิวัฒน์กิจภูวดล (2564) พบว่า 1) นักท่องเที่ยวมีความต้องการสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นประมง ด้านผลิตภัณฑ์สูงสุด รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านสิ่งกระตุ้นอื่นๆ และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อสิ่งกระตุ้นความต้องการสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นประมงโดยการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์การท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านสู่การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ควรมีการเชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และตราสินค้าการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้านที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Harold Goodwin & Rosa Santilli (2009 อ้างถึงใน ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวลิย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล, 2563) โดยกล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของเพื่อผลักดันสร้างความโดดเด่นที่มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่สามารถสะท้อนและสร้างความแตกต่างแต่ละชุมชน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ เป็นการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนประมงพื้นบ้าน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการขายวัตถุดิบ และเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พจนา สอนศรี และสมภาพ ยี่จอหอ (2556) เสนอว่า ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (Natural Resources & Culture) หมายรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหน เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแนวคิด พื้นฐาน ทางด้านการจัดการโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

การอบรมการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ ถ่ายทอด แก่กลุ่มของตนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พงนา สวนศรี และ สมภพ ยี่จอหอ (2556) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ (Learning) การจัดการโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทาง ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ซึ่งขับเคลื่อนโดยชุมชน ดำเนินการจัดการ โดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็น เจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

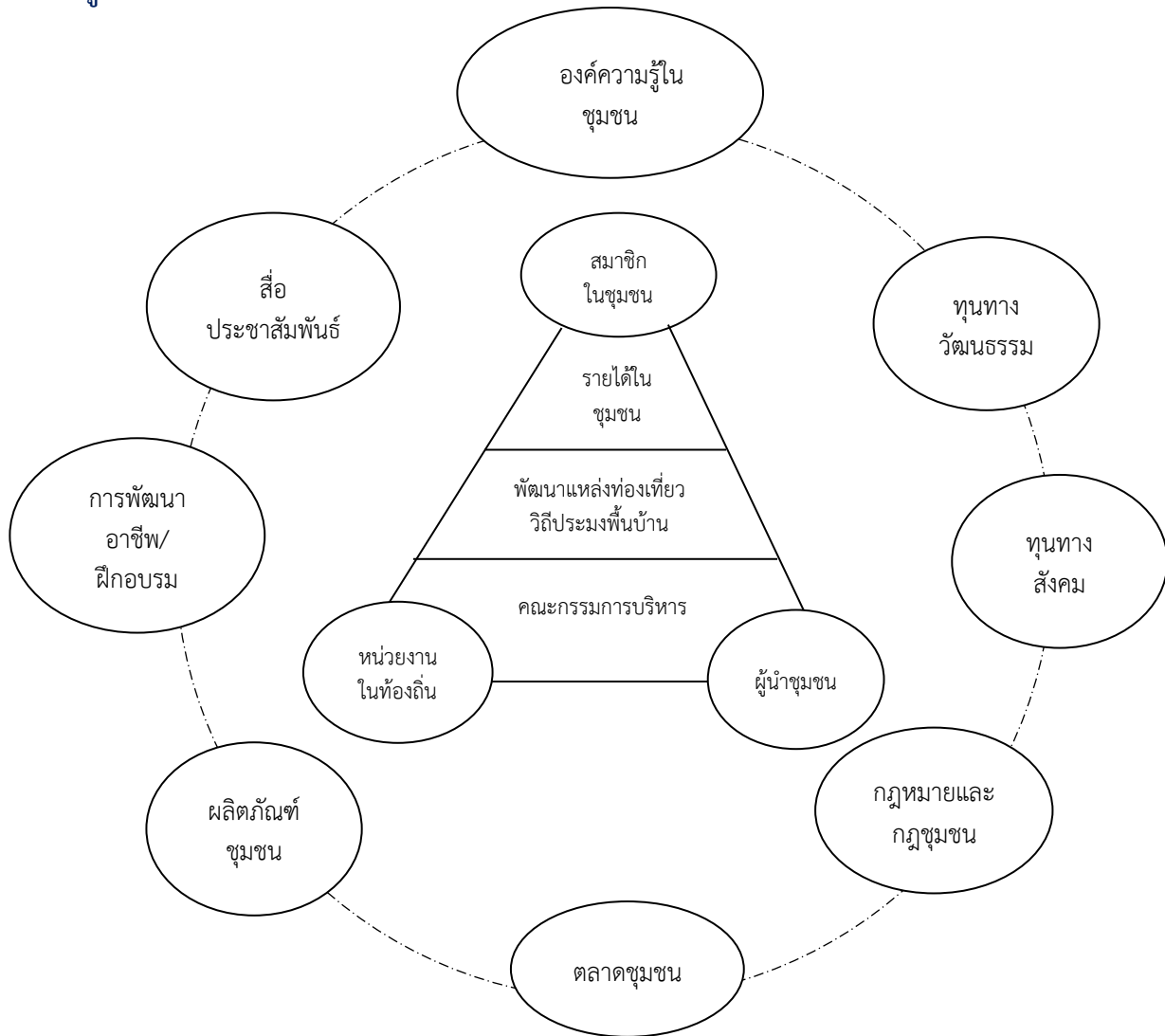
แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน จากการศึกษา พบประเด็นสำคัญที่คณะผู้วิจัย นำมาอภิปรายผลการศึกษา ได้ดังนี้ การนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านอย่างยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน รวมถึงนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ ประเพณีในชุมชน วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่น รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมาเป็นส่วนในการประชาสัมพันธ์และสอดแทรกไปในผลิตภัณฑ์ ชุมชน และนำทุนทางสังคม ชุมชนควรมีการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการขับเคลื่อน อาทิ ปรากฏ ชาวบ้าน ชาวประมงที่มีความชำนาญ ผู้นำชุมชน วัตถุดิบในชุมชน ที่พักอาศัย อาหาร เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นส่วนร่วมในการ ผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นาดยา เกตุสมบุญ และวันทนา เนาว่าวัน (2562) พบว่า ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ คือ รูปแบบวิถีชีวิต ริมน้ำและเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรม ฐานการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ที่น่าสนใจ แนวทางการ ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวให้ยั่งยืน มี 3 ด้าน 1) ด้าน แหล่งท่องเที่ยว ต้องสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในชุมชนอนุรักษ์วิถี ชีวิตแบบชนบท และสามารถถ่ายทอดให้ความรู้ แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบ เช่น การบรรยาย การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อโซเชียล ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมให้มีลักษณะเด่น ปรับปรุงความสะอาด และภูมิทัศน์ให้สวยงาม 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ต้องจัดการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ ควรนำ สินค้าที่เป็น เอกลักษณ์ของชุมชนมาจัดจำหน่าย 3) ด้านการพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายและจัด กิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องกัน พร้อมทั้งต้องปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลให้ทันสมัยหลายช่องทาง เป็นต้น

การกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบในการจับสัตว์น้ำ เพื่อเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน เพื่อควบคุมรักษา สภาพแวดล้อมไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alavanh Phanthavong (2009 อ้างถึงใน สุนิชา กลิ่นขจร, 2561) พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของท้องถิ่นและอื่นๆ ด้านสิ่งแวดล้อมปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรมในรูปแบบทั้งบวกและลบ อย่างไรก็ตามผลในเชิงบวกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พบว่า มีความสำคัญ มากกว่าผลกระทบของที่สำคัญอยู่อาศัยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแสดงออกในแง่ดีเกี่ยวกับอนาคตของการท่องเที่ยว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและมีการอ้าง ว่าผลกระทบเชิงลบใดๆ ที่ไม่สามารถกีดกันความปรารถนาของพวกเขาส่งผล การพัฒนาอย่างต่อเนื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ในโครงการสามารถที่จะให้ความหลากหลายของกลยุทธ์สำหรับแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นไปพร้อมกัน ผลจากการศึกษานี้ระบุสามจุดหลักที่ต้องรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคือการส่งเสริมเศรษฐกิจ และการเมืองที่เสริมสร้างพลัง อำนาจของประชากรท้องถิ่นในการพัฒนาของกฎระเบียบภายใน และภายนอกและการ ยอมรับของชุมชน

การรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายใน ผลิตภัณฑ์ รวมถึงการฝึกอาชีพ หรืออบรม ชุมชนควรเชิญหน่วยงานปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือ สถาบันการศึกษาต่างๆ มาให้ความรู้ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำการประมง หรือการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาดให้กับชุมชน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถี ประมงพื้นบ้าน เพื่อเตรียมพร้อมกับการพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคต รวมถึงการกำหนดตลาดชุมชนโดยกำหนดเป็นแหล่งที่ แน่นนอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย รวมถึงการจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และการ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ชุมชนควรมีการประสานกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การเรียนรู้ในการทำการตลาดในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิชัย ศรีเจริญประมง, นกตล แสงแข, นิศารัตน์ แสงแข และณัฐวรรณ วิวัฒน์กิจภูวดล (2564) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสิ่งกระตุ้นความต้องการสินค้าภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นประมง ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในจังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด และ 2) การพัฒนาตลาดควรเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นประมง กำหนดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ให้สั้นลง โดยมีรูปแบบในการชำระค่าสินค้าที่หลากหลาย และนำเสนอการตลาดทางอารมณ์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยผ่านสื่อสังคมออนไลน์

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 การถอดบทเรียนสรุปผลการมีส่วนร่วมแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน

แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน จากผลการศึกษาทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการสร้างแนวทางฯ ดังกล่าว สามารถสรุปเป็นภาพที่ 3 ดังนี้ ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงควรดำเนินการ ดังนี้ ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน และผู้สนใจทั่วไป ชุมชนควรนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ ประเพณีในชุมชน วัฒนธรรมในท้องถิ่นที่โดดเด่น รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน มาเป็นส่วนในการประชาสัมพันธ์และสอดแทรกไปในผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนควรนำทุนทางสังคม ชุมชนควรมีการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาร่วมในการขับเคลื่อน อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวประมงที่มีความชำนาญ ผู้นำชุมชน วัตถุดิบในชุมชน ที่พักอาศัย อาหาร เป็นต้น

เพื่อนำมาเป็นส่วนร่วมในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน อีกทั้งกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบในการจับสัตว์น้ำ เพื่อเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน เพื่อควบคุมรักษาสภาพแวดล้อมไว้ พร้อมทั้งควรมีการกำหนดตลาดชุมชน โดยกำหนดเป็นแหล่งที่แน่นอนในการนำสินค้าไปจำหน่าย รวมถึงการจำหน่ายให้กับโฮมสเตย์ ร้านอาหาร เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ควรมีการฝึกอบรม หรืออบรม ชุมชนควรเชิญหน่วยงานปกครองท้องถิ่น หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ มาให้ความรู้ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำการประมง หรือการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาดให้กับชุมชน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน เพื่อเตรียมพร้อมกับการพัฒนาแบบยั่งยืนในอนาคต และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ชุมชนควรมีการประสานกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การเรียนรู้ในการทำการตลาดในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน” พบว่า การสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน ควรมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ได้แก่ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนในการสร้างแหล่งท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยมีส่วนประกอบของแนวทาง ได้แก่ ชุมชนต้องมีการจัดทำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชน ควรนำทุนทางวัฒนธรรมในชุมชน ทุนทางสังคมและทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการขับเคลื่อนในการผลักดันการท่องเที่ยวของชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน รวมถึงการกำหนดแนวทางหรือกฎระเบียบเพื่อเป็นข้อกำหนดหรือกฎของชุมชน ควรมีการกำหนดตลาดในการนำสินค้าไปจำหน่าย ชุมชนควรรวมกลุ่มวิสาหกิจหรือกลุ่มแม่บ้าน เพื่อนำวัตถุดิบต่างๆ ที่หาได้ในชุมชนมาทำการแปรรูปให้มีความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ควรมีการฝึกอบรมให้มีความรู้เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ชายฝั่งเพื่อประกอบอาชีพ การประชาสัมพันธ์ การตลาด รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยววิถีประมงพื้นบ้าน และควรมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โดยทำความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ผ่านช่องทางต่างๆ ให้หลากหลายช่องทาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาระบบการการวิเคราะห์กิจกรรมในโซ่อุปทานการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้นำประเด็นต่างๆ ที่ค้นพบมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 ควรมีการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับประมงพื้นบ้าน ได้แก่ การนำเที่ยวแบบแพเปิกเน้นความปลอดภัย และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการท่องเที่ยวระบบนิเวศน์ รวมทั้งทำกิจกรรมกับชุมชน ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน อยู่กับชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่น

1.2 ชุมชนควรรณรงค์ลดการทำลายสภาพแวดล้อม ให้คงดำรงอยู่ตามแนววิถีประมงพื้นบ้านโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดูแลท้องถิ่นให้มีสภาพคงเดิม และรักษาความสะอาด

1.3 เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในบางอย่าง เช่น การจัดทำแผนที่ชุมชน ป้ายบอกทาง หรือการแสดงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้จากมัคคุเทศก์ชุมชน หรือมัคคุเทศก์น้อย

1.4 ควรมีการหารือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น และชุมชน ในการร่วมกันพัฒนาเพื่อแสวงหาจุดแข็งของชุมชน ในการร่วมกันขับเคลื่อนระหว่างประชาคมกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

1.5 หน่วยงานท้องถิ่นที่ดูแลท้องถิ่นที่มีการเสนอแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้กลายเป็น แหล่งท่องเที่ยวชุมชน วิถีประมงพื้นบ้านไปยังหน่วยงานระดับภาค หรือระดับจังหวัด เพื่อที่จะได้กำหนดเป็นแผนพัฒนาระดับภาคหรือจังหวัดต่อไป

1.6 ควรเน้นการเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ (ท้องถิ่น) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน เพื่อศึกษาความคุ้มค่า ต้นทุน หรือผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ

1.7 จัดทำเป็นปฏิทินท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนเป็นผู้เสนอ ว่าในแต่ละช่วงเวลาหรือเดือน มีอะไรบ้างที่เป็นจุดเด่นของชุมชน เพื่อนำเสนอเป็นปฏิทินการท่องเที่ยวของชุมชน และเพิ่มจุดเด่นต่างๆ ที่มีในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเลือกเครื่องมือในการศึกษาที่มีความหลากหลาย หรือใช้เครื่องมือเชิงปริมาณมาช่วยในการสำรวจข้อมูลหรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนที่ทำการศึกษา อาทิ นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลในด้านมุมมองของผู้บริโภค หรือผู้ใช้บริการว่ามีความต้องการเป็นอย่างไร

2.3 พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาสำหรับการศึกษารายต่อไปอาจปรับเปลี่ยนสถานที่อื่น หรือในจังหวัดอื่น ภูมิภาคอื่น เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับความใกล้เคียงหรือแตกต่าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุตา โภคานิตย์, กีฬา หนูยศ, ฐปราชย์ ชัยสินคุณานนต์ และ กมลชัย บัวสาย. (2562). ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(3), 278-289.
- นาคยา เกตุสมบุญ และ วันทนา เนาว์วัน. (2562). ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว หมู่บ้านหนองสรวง ตำบลกระแซง อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*, 25(1), 81-93.
- บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวลิย์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และ สหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 10(3), 22-33.
- พจนา สวนศรี และ สมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เชียงใหม่: สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT-I).
- พิศิษฐ์ ตัณฑวนิช และ พนา จินดาศรี. (2561). ความหมายที่แท้จริงของค่า IOC. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 24(2), 3-12.
- ศิริพรรณ หุตะโชค, สุภาภรณ์ สงค์ประชา, วิลาสินี โอนะศิริ และ คณงค์ คันธมธูรพจน์. (2562). วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดสมุทรสาคร ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20 วันที่ 15 มีนาคม 2562* (น. 1571-1582). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สิทธิชัย ศรีเจริญประมง, นกมล แสงแข, นิศารัตน์ แสงแข และ ณัฐวรรณ วิวัฒน์กิจภูวดล. (2564). การพัฒนาตลาดของสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นประมงสู่การท่องเที่ยวในช่วงการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ในจังหวัดระยอง. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 9(1), 140-149.
- สุนิชา กลิ่นขจร. (2561). *การพัฒนาแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ของเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- หทัยชนก คะตะสมบุญ. (2563). *การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านสวนพลู-พุต้อ ตำบลทัพหลวง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี* (รายงานการวิจัย). นครสวรรค์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 17(1), 17-29.

Phanthavong, A. (2009). *The potential of ecotourism to contribute to local sustainable development: a case study in Kiet Ngong village in Xe Pian National Protected Area, Lao PDR*. (Doctoral dissertation, Massey University).

Trip.com. (2023). 25 ที่เที่ยวจันทบุรี 2565 เที่ยวได้ไม่มีเบื่อในวันหยุด. สืบค้น 19 ตุลาคม 2566. จาก <https://th.trip.com/hot/articles/%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%B5.html>.